

В.О. Чемерис, канд. техн. наук, О.В. Башкіров,
Національний банк України

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ

Проаналізувавши значну кількість наведених у літературі визначень та класифікацій ризиків, автори пропонують узагальнену систему класифікації ризиків, яка використовується в системі управління ризиками операцій Національного банку України.

Ризик – можливість отримання у майбутньому негативного результату в результаті невизначеності, факт отримання якого називається *реалізацією* ризику.

Види реалізації ризиків: фінансові збитки, матеріальні збитки, погіршення здоров'я персоналу та втрата репутації фінансової установи.

Види ризиків: фінансові, результатом реалізації яких є фінансові збитки, і нефінансові, результатами реалізації яких є нефінансові збитки.

Фінансовий ризик – можливість отримання збитків або недоотримання прибутку в результаті майбутньої невизначеності. *Отримання збитків* – втрата вартості фінансових активів або поява додаткових витрат.

Ринкові фінансові ризики: валютний, ціновий, процентний та ринкової ліквідності.

Неринкові фінансові ризики: кредитний, операційний, балансової ліквідності.

Нефінансові ризики: репутації, юридичний, стратегічний.

Ринковий ризик – можливість отримання збитків або недоотримання прибутку в результаті неочікуваних коливань ринкових параметрів – обмінних курсів валют (*валютний ризик*), цін на фінансові активи (*ціновий ризик*), процентних ставок (*процентний ризик*).

Кредитний ризик – можливість отримання збитків або недоотримання прибутку в результаті невиконання контрагентом своїх зобов'язань. Різновидами кредитного ризику є *ризик дефолту* – відмова контрагента від виконання своїх зобов'язань і *ризик дострокового погашення*, реалізація якого, як правило, має місце при зниженні ринкових процентних ставок і викликає *ризик реінвестування* – розміщення достроково повернутих коштів за низькими процентними ставками.

Ризик ринкової ліквідності – можливість отримання збитків або недоотримання прибутку в результаті неможливості купити або продати актив у потрібній кількості і (або) за справедливою ціною через погіршення кон'юнктури ринку.

Ризик балансової ліквідності – можливість виникнення дефіциту грошових коштів або інших високоліквідних активів для виконання поточних зобов'язань перед клієнтами (обслуговування пасивів банку) при платоспроможності організації.

Операційний ризик – можливість отримання негативного результату через неадекватне функціонування штатних процедур або неадекватність процедур об'єкта управління.

Джерелами неадекватного функціонування штатних процедур є зовнішні природні, техногенні та політичні фактори (загальне відключення електроенергії, землетруси, війни, політична, економічна та фінансова нестабільності), цілеспрямоване зовнішнє втручання у процеси організації, а внутрішні фактори (відмова техніки, причини, пов'язані з персоналом (неочікувана відсутність персоналу, помилки персоналу (просто помилки та зловживання)).

Ризик події – можливість отримання негативного результату від реалізації певних окремих подій (форс-мажорних обставин, несприятливих змін законодавства, нормативних актів регулюючих органів та ін.). До ризику події зокрема відносять юридичний та стратегічний ризики, а також ризик репутації.

Юридичний ризик – можливість отримання негативного результату через порушення або недотримання організацією вимог законів, підзаконних нормативно-правових актів, угод, прийнятої практики або етичних норм, а також через можливість неоднозначного тлумачення встановлених законів або правил.

Стратегічний ризик – можливість отримання негативного результату через неправильні управлінські рішення, неналежну організацію рішень і неадекватне реагування на зміни у бізнес-середовищі.

Ризик репутації – можливість отримання негативного результату через несприятливе сприйняття іміджу організації клієнтами, контрагентами, акціонерами (учасниками) або органами нагляду.